

DAHİLDE İŞLEMEDE YURTIÇİ ALIM ZORUNLULUĞU

İşlem görmüş ürünün ihracı halinde üretimde kullanılan hammaddedeki vergi yükünü azaltan/kaldıran en önemli ihracat destek uygulaması dahilde işleme rejimidir. Dahilde işleme izin belgesi kapsamında ithalat yapılabileceği gibi yurt içi alım imkânı da bulunur. Bu yazımızda serbest dolaşımda bulunan ve belge kapsamında (*izin kapsamı yurt içi alım söz konusu değildir*) yurt içi alıma konu edilen eşyaya ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

I-İTHAL EŞYASI VE BELGE KAPSAMINDA YURT İÇİ ALIMLAR

Bilindiği üzere dahilde işleme rejimi (DİR); serbest dolaşımda olmayan eşyanın işlem görmüş ürünün imalinde kullanılmak üzere ticaret politikası önlemlerine tabi olmadan, teminat gösterilerek gümrük vergileri ödenmeden geçici olarak ithal edilmesi ve işlem görmüş ürünün ihracından sonra teminatın iade edilmesi esasına dayanır. İthal eşyası; *“İşlem görmüş ürünün elde edilmesinde kullanılan hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ile işlem görmüş ürünün bünyesinde yer almamakla birlikte çalışmasını sağlayan madde (yakıt ve yağ dahil) ya da hizmetin devamını sağlayan madde (yedek parça, vb.), ambalaj ve işletme malzemesini”* ifade etmektedir.

Rejim her ne kadar ithal eşyası üzerine kurulmuşsa da ekonomik, siyasi ve konjonktürel nedenlerle yurt içinde serbest dolaşımda bulunan eşyanın da üretimde kullanılabilmesine izin vermiştir.

DİR uygulamasının ana mevzuatı olan 2006/12 sayılı Dahilde İşleme Rejimi Tebliğinde yurt içi alımlar konusunda; *“Dahilde işleme izin belgesi kapsamında ihracı taahhüt edilen işlem görmüş ürünün elde edilmesinde kullanılan hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul, değişmemiş eşya ve ambalaj malzemeleri, bu Tebliğin 5 inci maddesi hükmüne göre ithal edilebileceği gibi, yurt içinden de temin edilebilir.”* şeklinde düzenleme yapılmıştır.

Aynı dahilde işleme izin belgesi (DİİB) kapsamında ithal eşyası kullanılabileceği gibi yurt içinden alınan eşya da kullanılabilir. Ancak belge kapsamında tecil-terkin yoluyla yurt içinden alınmış eşyanın karşılığında yine belge kapsamında ithalat yapılması söz konusu değildir.

Yurt içi alım tecil terkin yoluyla tüm gerçek ve tüzel kişi mükelleflerden yapılabilirken, Türkiye Şeker Kurumu ve Toprak Mahsulleri Ofisinden de belge kapsamında alım yapmak mümkündür.

Tecil-terkin yoluyla temin edilen eşya mevzuatın uygulaması bakımından “ithal eşyası” gibi değerlendirilir. Ancak gümrük mevzuatındaki kısıtlayıcı ve cezai hükümler uygulanmaz. Eşya yurt dışı edilmezse vergi mevzuatı dahilinde işlemler vergi dairelerince yerine getirilir.

Konuya ilişkin özellikli durumlar özet olarak aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

ÖZELLİKLİ DURUMLAR

Belge kapsamında katma değer vergisinde **tecil-terkin sistemine** istinaden eşya alınır.

İlgili **kamu kurum ve kuruluşlarından** (şeker kurumu-tmo) alım yapılabilir.

Tebliğin uygulanması bakımından **ithal eşyası** gibi değerlendirilir.

Tebliğin **ikincil işlem görmüş** ürüne ve **döviz kullanım** oranına ilişkin hükümleri **uygulanmaz**.

Süresi içinde işlem görmüş ürün olarak **ihraç edilmezse müeyyide** (GK-238) **uygulanmaz**.

Dahilde işleme izninde **ya** yapılmaz.

ÖZEL DENETİM

(T-7)

Belge kapsamında yurt içi alım isteğe bağlı olmakla birlikte istisnai olarak bazı konularda yurt içi alım zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu zorunluluğa ilişkin örneklerle aşağıda yer verilmiştir:

II- YURT İÇİ ALIM ZORUNLULUĞUNA SEKTÖREL ÖRNEKLER

TARIM ÜRÜNLERİ

2016/1 sayılı Tarım Ürünlerine İlişkin Dahilde İşleme Rejimi Genelgesi 6 ncı maddesinde getirilen kısıtlama ile bazı ürünlerin **sadece tecil-terkin yoluyla** ya da **belgeden belgeye teslim** yoluyla **yurt içinden alımına** izin verilmiş, ithalata imkân tanınmamıştır:

Her bir GTİP bazında tabloda yer alan ipliklerin **en fazla %50'si ithalat** yoluyla, kalan kısmı ise iç piyasadan karşılanması gerekir. Aksi takdirde her bir GTİP bazında yapılan ithalatın **%50'yi aşan kısmına müeyyide uygulanır**. Bu düzenlemede ithal eşyasına azami %50 sınırı konulurken yurt içi alıma ise asgari bir had belirlenmiştir. Böylece yurt içi alım oranı %50 den fazla olabileceken ithalat ise %50 yi geçemeyecektir. Metinde miktar kelimesi bulunmamakla birlikte %50 hesabı eşyanın miktarı esas alınarak yapılmalıdır.

Müeyyide konusu açıkça düzenlenmemiş, ancak Maden Metal Genelgesinden hareketle müeyyide uygulamasında, Tebliğin 45'inci maddesindeki "indirimli teminattan yararlanamama" ve "belli süreli belge düzenlenmeme" cezası söz konusu olabilir.

DEMİR ÇELİK

2023 yılı sonunda onaylanan Maden Metal ve Orman Ürünleri Sektörüne İlişkin Dahilde İşleme Rejimi Genelgesinde 2025 yılında yapılan değişiklikte yurt içi alım zorunluluğu getirilmiştir.

Genelgeye eklenen 8/A maddesinde; *"Ek-2'de yer alan ithal eşyasının, tabloda belirtilen asgari oranda yurt içinden temin edilmesi zorunludur. DİİB düzenlenmesi aşamasında söz konusu eşyaya ve asgari yurt içi alım oranına ilişkin bilgiler DİİB'in özel şartlar bölümüne kaydedilir. Taahhüt hesabı kapatma işlemleri sırasında, yurt içinden temin edilen eşya **miktarının**, ihracatı gerçekleştirilen ürünlerin üretimi için gereken ithal eşyası miktarına oranının Ek- 2'de belirtilen asgari orandan düşük olduğunun tespiti halinde DİİB, 2006/12 sayılı Tebliğ'in 45 inci maddesinin dördüncü ve yedinci fıkralarında öngörülen müeyyideler uygulanarak kapatılır."* şeklinde düzenleme yapılarak maden sektöründe bazı eşyada **asgari %25 yurt içi alım** zorunluluğuna yer verilmiştir.

ASGARI YURT İÇİ ALIM (*) ORANLARI

İTHAL EŞYASI	YURT İÇİNDEN ALINMASI GEREKEN ASGARI ORAN
Demir veya alaşımsız çelikten kütük (GTP: 7207)	% 25
Çelik filmaşın (GTP: 7213, 7221 ve 7227)	% 25
Demir veya alaşımsız çelikten slab (GTP: 7207)	% 25
Demir veya alaşımsız çelikten sıcak haddelenmiş sac (GTP: 7208)	% 25

* (Ek: Onay-22/09/2025-113789616) Yurt içi alım oranının tespitinde, katma değer vergisinde tecil-terkin sistemi kapsamındaki yurt içi alımların yanı sıra serbest dolaşımdaki eşyanın kullanımı ile belgeden belgeye teslim yoluyla yapılan alımlar da dikkate alınır.

Demir çelik sektöründe ithal eşyası olarak kullanılacak kütük, filmaşın, slab ve sacın belge kapsamında toplam ithalatın en az %25 i yurt içi alım yoluyla karşılanmalıdır. Bu oran artırılabilirken ithalat ise en fazla %75 olabilecektir.

Asgari yurt içi alım oranının (başka bir ifadeyle azami %75 ithal eşyası oranının) **ihlali halinde** ise Tebliğde yer alan “**indirimli teminattan yararlanamama**” ve “**belli süre belge düzenlenmemesi**” müeyyidelerine muhatap olunacaktır.

Daha sonra ek bir Onayla asgari %25’lik yurt içi alımın hesabında dikkate alınacak alımlar da açıklanmıştır.

Buna göre;

Yurt İçi Alım Hesabında Dikkate Alınacak Unsurlar:

- 1- Belge kapsamında KDV tecil terkinle alınan eşya miktarı
- 2-İhraç eşyasının üretiminde kullanılan serbest dolaşımdaki eşya miktarı
(Bu eşya eşdeğer ya da tecil-terkinle alınmış değildir)
- 3-Belgeden belgeye teslim yoluyla alınan eşya miktarı

III-KISA BİR DEĞERLENDİRME:

Yukarıda örneklemeye çalıştığımız düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere dahilde işleme rejimi büyük çoğunlukla ithalat odaklı olsa da ihraç ürününün imalinde kullanılacak eşyanın ülke içi kaynaklardan da karşılanması amaçlanmaktadır.

İhraç ürünlerinin elde edilmesinde yurt içinde imal edilmiş eşyanın kullanım oranını artırmayı hedefleyen bu uygulamalar elbette ülke ekonomisinin ihracat odaklı argesine olumlu katkı sunacaktır.

Yurt içi alıma konu eşya da “ithal edilmiş olmama” şartı bulunmadığından, bir başka ifadeyle “Türk menşei” koşulu aranmadığından, doğrudan yerli üretime katkısının sınırlı olabileceği değerlendirilmektedir. Her ne kadar gümrük vergileri ödenerek getirilmiş bir eşyanın bu kapsamda yurt içi alıma konu edilmesi çok anlamlı görünmese de acil durumlarda kullanılması zorunluluğu da söz konusu olabilecektir.

IV-SONUÇ:

Dahilde işleme izin belgesi kullanan firmalarımız ihracat planlamalarını oluştururken, sektörlerine ilişkin bir yurt içi alım zorunluluğu bulunup bulunmadığına dikkat etmelidir. İthalat ve yurt içi alım maliyetlerini dikkate alarak ihraç ürününün satış maliyetini hesaplamalıdır. Uluslararası konjonktürde oluşmuş fiyata göre firmaya avantajını iyi analiz etmelidir.

Yurt içi alımların hesabında maddi hatalardan korunmak için **asgari oranı bir miktar aşmak** ya da **azami ithalat hakkından biraz daha az kullanmak** olası cezai müeyyide riskini minimize edebilecektir.

***Musa ÜNAL**

Yetkilendirilmiş Gümrük Müşaviri

(E. Ticaret Başmüfettişi)